

A GARÁZDASÁG

Jelige: „közösség”

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	3
II. A GARÁZDASÁG TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE	4
1. Alapfogalmak	4
2. A garázda jellegű cselekmények szabályozása a történelemben	5
3. A garázdaság hazai kodifikációja, avagy három a magyar igazság	6
3.1. Az 1955. évi 17. tvr. szerinti szabályozás	6
3.2 A motívum-elmélet	10
3.3 Az 1961. évi V. törvény szerinti szabályozás	12
3.4 A garázdaság szabálysértése az 1968. évi I. törvény szerint	16
3.5 Jelen és jövő	18
III. A GARÁZDASÁG HATÁLYOS SZABÁLYOZÁSA	20
1. Az 1978. évi IV. törvény szabályozása	20
2. Az elkövetési magatartás	21
3. A kihívóan közösségellenesség	21
4. Az erőszak	22
5. A garázdaság, mint materiális bűncselekmény?	24
6. A garázdaság minősített esetei	26
7. Az egység – halmazat kérdései	30
8. A garázdaság bűncselekményének elhatárolása a garázdaság szabálysértésétől, illetve más szabálysértésektől	32
9. Egy különös megyei gyakorlat	35
10. Az új Büntető Törvénykönyv szerinti szabályozás	36
IV. DE LEGE FERENDA	38
V. ÖSSZEFOGLALÓ	40
IRODALOMJEGYZÉK	43

I. BEVEZETÉS

A garázdaság alig több mint fél évszázada része a hazai büntető jognak, ám e rövid időtartam alatt talán az egyik a legvitatottabb büntető rendelkezéssé vált. A közrend elleni bűncselekmények között helyet foglaló tényállás vonatkozásában rengeteg fogalmi, elméleti, minősítési és elhatárolási probléma merült fel, amelyet a nagyszámú Legfelsőbb Bírósági állásfoglalások, iránymutatások, jogirodalmi művek is alátámasztanak. Ennek a folyamatnak jeles példája, hogy 23 év alatt három jogszabály három különböző módon szabályozta a garázdaságot, amely jelentős mértékben gátolta az egységes ítélkezési gyakorlat létrejöttét. Ezen tények ismeretében a garázdaság izgalmas és aktuális tárgyat képezi a különböző szakmai cikkeknek, monográfiáknak és tanulmányoknak. Jelen dolgozat íróját is a fentebb említett okok ösztönözték arra, hogy a garázdaság témáját válassza vizsgálódásainak tárgyául.

Célom a garázdaság történeti fejlődésének bemutatása, a hatályos szabályozás elméleti és gyakorlati vizsgálata, a problémák feltárása és elemzése a bírói gyakorlat fényében, valamint ajánlások megfogalmazása a felmerült problémák orvoslására.

II. A GARÁZDASÁG TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

1. Alapfogalmak

Mielőtt a garázdaság részletes tárgyalásába kezdenék, elengedhetetlenül fontosnak tartom néhány, a témában felmerülő fogalom precíz meghatározását. Ezek a definíciók alapkövei a dolgozatnak és elősegítik a könnyebb érthetőséget.

A garázdaság a jelenleg is hatályos 1978. évi IV. törvényben a közrend elleni bűncselekmények fejezetén belül a köznyugalom elleni bűncselekmények cím alatt került szabályozásra. A közrend „a Magyar Köztársaság alkotmányában és egyéb jogszabályokban előírt törvényes rendet, valamint a jogállamiság követelményeinek megfelelő állami és társadalmi viszonyok rendjét jelenti. A közrend tehát a társadalmi együttélés jogilag szabályozott rendje, olyan helyzet, amelyben az államhatalom és az államigazgatás szervei, valamint a társadalmi szervezetek rendeltetésüknek megfelelően, zavartalanul működhetnek, továbbá háborítatlanul érvényesülhetnek az állampolgárok jogai és kötelezettségei.”¹

A garázda, illetve garázdálkodik szavak a hétköznapi nyelvben a durva, erőszakos, csavargó magatartást, az általános viselkedési és illemszabályok semmibe vételét jelenti, amelyek meghaladják a közösség általános tolerancia szintjét. A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a garázdaság durván erőszakos, kárt okozóan féktelen, bűncselekménynek számító, megbotránkozást vagy riadalmat keltő közösségellenes magatartás.² Látható, hogy a szótári definícióban is megjelennek azok a kifejezések, amelyek a jelenleg hatályos törvényben is megfogalmazásra kerültek. Mivel a köznyelvben is általánosan használt, elfogadott és azonos tartalommal bír a garázda kifejezés, kezdetben a jogalkalmazókat nem igazította el eme köznapi, a köztudatban is megjelenő fogalom, hogy a törvénynek megfelelően minősíthessék a garázda eseteket.³

¹ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Osiris kiadó, Budapest, 2007. 307. o.

² Magyar értelmező kéziszótár. 455.o. Akadémia kiadó Budapest 1987

³ Kereszty Gábor: Néhány megjegyzés a garázdaság büntetétéhez. Magyar Jog, 1957. 5. sz. 87.o.

2. A garázda jellegű cselekmények szabályozása a történelemben

Bár elsőként a szovjet-orosz Btk. szabályozta a garázdaság tényállását 1922-ben, mégsem lehet a szocialista jog sajátjaként tekinteni rá. Már a legősibb közösségek is elítélték és kítaszították az olyan egyéneket, akik szembe helyezkedtek vagy képtelenek voltak a közösség által elfogadott normák szerint élni. Az egyik legrégebbi jogforrásban, az ókori Róma egyik legkiemelkedőbb jogi alkotásában, a Digestában is megtalálható, és Callistratus jogtudós nevéhez köthető, aki szerint: „Egyes, magukat közönséges fiataloknak nevező személyek, bizonyos városokban hangoskodó csoportosulásukkal zavarják a közösséget. Ha ezen felül semmit sem követtek el, és előtte az előjáróság nem figyelmeztette őket, megvesszőzés után el lehet őket bocsátani, vagy a színházak és más látványosságok látogatásától el lehet tiltani őket. Ha azonban ilyen rendreutasítás után ugyanazon cselekményen újra rajtakapják őket, száműzés legyen a büntetésük, azért ugyanis, mert gyakran viselték magukat garázda és zavargó módon, az enyhébb bánásmód pedig ebben a helytelen magatartásukban csak megerősítette őket”.⁴

A hazai jogfejlődés terén a garázda cselekmények tekintetében írott jogforrások híján szokásjogi kialakulásról beszélhetünk. Ilyennek tekinthető a *hatalmaskodás* (*factum vel actus potentiae*), mely öt főbenjáró esetét Mátyás 1486. évi dekrétumának 15. cikkelye határozza meg: nemesek házára törés, birtokaik és tartozékaik jogtalan elfoglalása, nemesek törvénytelen letartóztatása, nemesek megsebesítése, megverése, valamint a nemesek megölése.⁵ Akit *hatalmaskodásban* találtak bűnösnek fő- és jószágvesztés volt a büntetése. Mai szemmel vizsgálva a *hatalmaskodás* igen távol áll a jelenlegi garázdaságtól, a Mátyás dekrétumában felsorolt cselekmények ma több különböző bűncselekményeket valósítanak meg, például: *emberölés, rablás, magánlaksértés, súlyos testi sértés*, stb.⁶

1514-ben jelent meg a korabeli hazai jogfejlődésre jelentős hatást gyakorló, Werbőczy István tollából származó Hármaskönyv, amely a szokásjogot foglalta rendszerbe. A Hármaskönyv nem tartalmaz büntető rendelkezéseket garázda cselekményekről, de Mátyás dekrétumával azonos fogalommal kodifikálta a *hatalmaskodást*.⁷

⁴ Diósy György: A római jog világa. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1973. 225. o.

⁵ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 18. o.

⁶ Nagy László Tibor: Garázda bűnelkövetők felelősségre vonása. Kriminológiai és Kriminalisztikai Évkönyv IKVA, Budapest, 1992. 71. o.

⁷ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 23. o.

A felvilágosodás hatásait tükröző 1795-ös büntetőkódex-tervezet a 7. §-ban szabályozza a garázda jellegű viselkedő cselekményeket, amelyet *pajkosságnak* nevez: „*Büntetendő végül a pajkosság is, amikor ti. valaki olyasmit sért meg, vagy főként olyasmit rombol le, ami a közösség haszna..., aki a járókelőket zaklatja, továbbá az is, aki tolakodó szándékkal mintegy erőszakosan csikarja ki az alamizsnát....*” E törvény rendelkezik a *közhatalmaskodásról*, amely szakítva a feudális hatalmaskodás szokásjogi gyökereivel, egy sokkal precízebb definíciót fogalmaz meg: „*annak a biztonságnak többek társaságában elkövetett megtámadása gyűlölettől, avagy egyéb gonosz érzéstől indítva, amelynek élvezetéhez a polgártársak mindegyikének a köz oltalma alatt joga van.*”

Az 1843-as ún. Deák-féle Btk.-tervezet nem tartalmaz rendelkezéseket a hosszú történelmi gyökerekkel rendelkező hatalmaskodásról, viszont a garázda jellegű verekedés büntette esetén magánpanaszt követel meg a közkeresethez.⁸ Az 1878. évi V. tc., más néven a Csemegi-kódex, több olyan felháborodást keltő cselekményt is szabályoz, melyek védett jogi tárgya a közrend. Egyik ilyen szabályozás a magánosok elleni erőszak, mely tényállás érdekessége, hogy alanyi oldalon kizárólag csoport valósíthatja meg: „*175.§ ha valamely csoport azon célból, hogy személyeken vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakába, üzleti helyiségébe, vagy bekerített birtokába betör.*” Míg a 176. §-ban foglalt tényállás szerint: „*valamely csoport nyílt helyen, akár személyeken, akár dolgokon követ el erőszakot.*” De tartalmaz garázda jellegű rendelkezéseket a Kihágási Büntető Törvénykönyv, az 1879. évi XL. tc. is, például: *verekedés az utcán vagy botrányt okozó részegség.*⁹

3. A garázdaság hazai kodifikációja, avagy három a magyar igazság

3.1. Az 1955. évi 17. tvr. szerinti szabályozás

A garázdaság, mint önálló sui generis bűncselekmény Magyarországon először az 1955. évi 17. tvr. 7. §-ában került szabályozásra. A szabályozás hátterében egyaránt megjelennek politikai és jogi indokok. A megszilárdult kommunista diktatúra az új szocialista rend és erkölcs kikényszerítésére használta fel az új tényállást, ezáltal teremtett „jogi alapot a kapitalista társadalom egyik legveszedelmesebb hagyatéka elleni kíméletlen harchoz”,

⁸ Nagy László Tibor: Garázda bűnelkövetők felelősségre vonása. Kriminológiai és Kriminalisztikai Évkönyv IKVA, Budapest, 1992. 72-74. o.

⁹ Nagy László Tibor: Garázda bűnelkövetők felelősségre vonása. Kriminológiai és Kriminalisztikai Évkönyv IKVA, Budapest, 1992. 74-75. o.

ugyanis ekkor a garázda cselekményeket hátramaradt imperialista csökevény magatartásoknak értékelték, amelyek idővel „kikopnak” a közösségi öntudatból.¹⁰

Jogi fontossága mellett azzal érveltek, hogy a korábban szétszórtan szabályozott hasonló cselekmények miatt, mint például a *botrányos szeméremsértés, botrányt okozó részegség, csendrendelet megszegése, magánosok elleni erőszak, verekedés, botrányokozás*, nem tudták kellő mértékben biztosítani a dolgozó nép nyugalma. Valamint az a tény sem hagyható figyelmen kívül, hogy a szovjet-orosz Btk. a világon elsőként már megalkotta a garázdaság tényállását – igaz lényegesen más megfogalmazásban –, de így is példaként szolgált a csatlós szocialista államoknak. Elsőként lássuk a kiindulópontnak tekinthető szovjet tényállást, melyet a szovjet-orosz Btk. 74. §-a szabályozott:

„Üzemekben, intézményekben és nyilvános helyen elkövetett garázda cselekményt egy évi börtönnel kell büntetni, ha e cselekmény jellegénél fogva nem minősül súlyosabban. Ha az említett cselekmény erőszakoskodásban, vagy botrányokozásban nyilvánult meg, vagy ismételten követték el, vagy megátalkodottan folytatták a közrendet őrző szervek figyelmeztetése ellenére, vagy tartalmánál fogva kivételes cinizmusra, vagy elvetemültségre mutat – a büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés.”

A szovjet tényállás több tekintetben eltért a korabeli magyar szabályozástól (melyet lentebb ismertetek), mert nemcsak, hogy szubszidiárius esetként kezelte a garázdaságot, de konkrétan meghatározta az elkövetési helyeket is (üzemek, intézmények, nyilvános hely), míg a hazai tényállás szerint viszont bárhol, akár nem nyilvános helyen is elkövethető volt a bűntett. Különbségeket fedezhetünk fel a minősített esetek kapcsán is: míg a magyar garázdálkodó akkor felelt súlyosabban tettért, ha garázdaság miatt öt éven belül elítélték, vagy a rend helyreállítása iránt intézkedő hivatalos személy felszólítására sem áll el cselekményétől, addig az orosz elkövető akkor, ha tettét a közrendet őrző szervek figyelmeztetése ellenére megátalkodottan tovább folytatta, cselekményét kivételes cinizmussal, elvetemültséggel, illetve erőszakosan, botrányt okozóan, vagy ismételten követte el.¹¹

Az magyar garázdaság tényállása a következőképpen hangzott:

¹⁰ Füstös Gedeon: A garázda cselekmények. Magyar Jog, 1960. 8. sz. 302. o.

¹¹ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 31-32. o.

„Büntettet követ el és egy évig terjedő börtönnel büntethető az, aki a társadalmi együttélés szabályait semmibe véve garázdálkodik, vagy olyképpen zavarja a közrendet, hogy garázda magatartásával nyilvános botrányt, felháborodást vagy riadalmat okoz.”¹²

A törvényi tényállás által védett jogi tárgy a közrend és a közbiztonság, amely egyszersmind a tényállásban is megfogalmazásra került. A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehetett. A 7. § (1) bekezdését két részre bonthatjuk, az első rész alaki bűncselekmény, megvalósulásához elegendő a magatartás tanúsítása, ha a közösségi együttélés szabályainak semmibe vételét és a közrendet is veszélyezteti.¹³ A tényállás újszerű megfogalmazás módja és tágan értelmezhetősége miatt lényegében bármilyen cselekmény – akár cselekedettel akár szóval valósítják meg – a garázdaság büntettének hatókörébe került, amennyiben túllépte a dolgozó nép alacsony ingerküszöbét. A jogalkalmazás tanácstalanul állt az új tényállás előtt, amely valójában a „garázdaságot követ el, aki garázdálkodik” homályos, megfoghatatlan kitételt kodifikálta, anélkül, hogy a jogalkotó kitért volna a fogalom pontos magyarázatára. Az ekként kialakult hibás jogalkalmazás miatt fordulhatott elő, hogy hangos rádióhallgatást, strandon való csókolózást és sértegető kifejezések használatát garázdaságként értékelte a korabeli judikatúra.¹⁴

A tényállás második része az „igazi garázdaság”, ami a mai hatályos fogalomhoz közelebb áll. Ehelyütt a jogalkotó már nem elégszik meg az absztrakt veszélyeztetéssel, hanem mint eredménytényállás kerül szabályozásra, tehát akkor válik befejezetté, ha a tényállásban felsorolt következmények – felháborodás, riadalom, botrány – megvalósulnak. A második fordulat megköveteli a nyilvánosságot, merthogy a felháborodás, riadalom vagy botrány a garázdaságot észlelő személyeknél valósul meg, ezért szükséges a jelenlétük az elkövetés helyén. Éppen azért válik a cselekmény garázdasággá, mert a tényállásban megkívánt eredmények okán a garázdaságot észlelő vagy elszenvedő személyeknek negatív az értéktétele az elkövetővel szemben.¹⁵ Amennyiben tehát ezen eredmények a bűncselekmények folytán nem valósulnak meg, csupán a garázdaság kísérletéről beszélhetünk.

Vizsgáljuk meg közelebbről a második részben szabályozott eredményeket: „a botrányt okozó magatartás az, amely objektíve alkalmas arra, hogy az emberekből jogos

¹² 1957. évi 17. tvr. 7. §

¹³ Békés Imre: A garázdaság. Magyar Jog. 1955. 11. sz. 331. o.

¹⁴ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 187. o.

¹⁵ Békés Imre: A garázdaság. Magyar Jog. 1955. 11. sz. 332. o.

haragot, méltatlankodást, megvetést váltson ki, a felháborodást okozó magatartás objektíve ugyan nem, de szubjektíve alkalmas a harag, megvetés, méltatlankodás kiváltására, a riadalmat okozó magatartás pedig az, amely az emberekben félelmet, ijedséget vált ki.”¹⁶

Az 1955. évi. 17. tvr. 7. §-a szerint a garázdaság minősített esetét az követi el: *aki cselekményét a rend helyreállítása iránt intézkedő hivatalos személy felszólítása ellenére sem hagyta abba, vagy büntetésének kiállításától öt év még nem telt el.*

A büntetőjogban általában precíz, határozott és egyértelmű szabályozásokkal, definíciókkal és tényállási elemekkel találkozhatunk, amelyek segítenek megteremteni a jogbiztonságot. A garázdaság esetében azonban ez nem teljesen valósult meg, mivel az indokoltnál több határozatlan elem kapott helyet a tényállásban. Ezen rendkívül szubjektív, határozatlan elemek miatt kialakult inkoherens bírói gyakorlatra való tekintettel alkotta meg akkoriban a Legfelsőbb Bíróság a több, kizárólag a garázdasággal foglalkozó állásfoglalását. A Legfelsőbb Bíróság 141. számú állásfoglalása kimondta, hogy a „garázdálkodás, a garázda magatartás fogalmát a szó köznapi, a köztudatban élő tartalma szerint kell meghatározni. Maga a garázdálkodás a garázdaság büntettének olyan elkövetési cselekménye, amely a társadalmi együttélés szabályainak semmibe vételét jelenti.”¹⁷ A következő 142. számú állásfoglalásában a Legfelsőbb Bíróság megállapítja, hogy „a társadalmi együttélési szabályok semmibe vételéről általában akkor lehet szó, ha a magatartás durva, tudatos, közösséggellenes szembehelyezkedés ezekkel a szabályokkal és a közrend és a közbiztonság jelentősebb sérelmével jár.” A garázdaság szabálysértési alakzatát az 1960. évi 14. tvr. 1.§-a deklarálta, mely szerint a garázdaság akkor minősül szabálysértésnek, ha az eset összes körülményeire való tekintettel a cselekmény kisebb jelentőségű.

A garázdaság halmazatban történő megállapításának kérdésével foglalkozik a Legfelsőbb Bíróság 145. számú elvi állásfoglalása, mely szerint: „minden olyan cselekmény, amely a garázdaság büntettét megvalósítja, de egyéb jogi tárgyat is sért (élet, testi épség stb.), a garázdaság büntettével halmazatban áll. Viszont, ha a cselekmény olyan más jogszabályba is ütközik, amely ugyancsak a közrendet vagy a közbiztonságot védi, az új büntettel kapcsolatban a szubszidiaritás esete áll fenn. Egyiknek alkalmazása a másikat kizárja. Az ilyen esetben, ha a garázdaság esetei is fennállnak, azt a bűncselekményt kell megállapítani, amelyekre a törvény súlyosabb büntetés kiszabását rendeli.”

¹⁶ Békés Imre: A garázdaság. Magyar Jog, 1955. 11. sz. 332. o.

¹⁷ Füstös Gedeon: A garázda cselekmények. Magyar jog, 1960. 8. sz. 304. o.

Tehát minden olyan esetben, amikor a garázda cselekmény más jogtárgyat is sért, halmazatot kell megállapítanunk.¹⁸ Ezt a gondolatmenetet töri meg, vagy mondhatnánk, továbbfejleszti a Legfelsőbb Bíróság 146. számú állásfoglalása, amely kimondja, hogy abban az esetben, ha a garázda magatartás elkövetőjének a célját személyi természetű indító ok képezi, akkor nem állapítható meg a garázdaság büntette. Ez a konkrét állásfoglalás alapozta meg a motívum-elméletet, amelyet később bővebben kívánok kifejteni. A halmazat kérdésében tehát a jogirodalom abban maradéktalanul egyetértett, hogy amennyiben a cselekmény olyan más büntető rendelkezésbe is ütközik, amelynek ugyancsak a közrend és közbiztonság a jogi tárgya, akkor a halmazat csupán látszólagos. De a 146. számú állásfoglalás és az azt követő motívum-elmélet jogirodalmi összeférhetetlenségét rendkívül jól példázza az a Magyar Jogban 1958-ban megjelent vitacikk Gombos Endre tollából, aki szerint a Legfelsőbb Bíróság 146. számú állásfoglalása „szűkítően” értelmezi a garázdaság tényállását. Szerinte a „cél vizsgálata irreleváns annak megítélésénél, hogy valaki a garázdaság büntettét elkövette-e vagy sem.”¹⁹ Mindezekre, valamint a 145. számú állásfoglalásra tekintettel véleménye szerint halmazatot kell megállapítani minden olyan esetben, amikor a garázda bűncselekmény egyben más jogtárgyat is sért. Ezzel szemben a motívum-elméletet elfogadó Erdész László véleménye szerint „Gombos elvtárs elhanyagolja a motívum és cél szerepének a jelentőségét annál a kérdésnél, hogy valamely cselekmény megvalósítja-e a garázdaság büntettét.”²⁰ E kiragadott korabeli példából is jól látható, hogy a motívum-elmélet mennyire megosztotta a jogirodalom művelőit. Eme rövid bevezető után következzen a motívum-elmélet részletesebb elemzése.

3.2 A motívum-elmélet

A garázdaság körében a leghíresebb Legfelsőbb Bírósági állásfoglalás a 146. számú, amely hatásaként született meg a magyar jogelméletben a motívum-elmélet. A 146. számú állásfoglalás a következőket rögzítette:

„Amikor a cselekmény más jogvédett érdeket is sért, de külső megjelenési formájában garázdaságra is utal: az indító okok és a cél vizsgálata adhat támpontot annak az eldöntésére, hogy az egyéb bűncselekményen felül megvalósult-e a garázdaság büntette is. Ha

¹⁸ Füstös Gedeon: A garázda cselekmények. Magyar Jog, 1960. 8. sz. 307. o.

¹⁹ Gombos Endre: A halmazat kérdése a garázdaság büntetténél. Magyar Jog, 1958. 2. sz. 41. o.

²⁰ Erdész László: Hozzászólás „A halmazat kérdése a garázdaság büntetténél” című cikkhez. Magyar Jog, 1958. 5. sz.

a személy vagy dolog elleni támadásnak a garázdálkodás köznap fogalmazásától eltérő, meghatározott oka van, rendszerint nem garázdasággal, hanem csak egyéb bűncselekménnyel állunk szemben. Ekként ugyanannál a tevékenységnél a motívum jellegétől függhet, hogy az megvalósítja-e a valamely egyéb büntett mellett a garázdaság büntettét is, vagy sem. Hangsúlyozni kell, hogy a garázdaság büntetének törvényi megkonstruálását nem szabad felhasználni arra, hogy valamely egyébként erkölcsi rosszallás alá eső, de büntett törvényi tényállását meg nem valósító magatartást erőszakoltan garázdaság címén büntetés alá vonjunk.”

A magyar jogirodalomban a 146. számú állásfoglalás nyomán elterjedt motívum-elmélet követői a garázdaságot célzatos bűncselekménynek értékelték, amelyet ezáltal csak egyenes szándékkal lehetett elkövetni. A motívum-elmélet értelmében tehát, ha az elkövető megvalósított egy garázda jellegű cselekményt, de e cselekmény célja nem a társadalmi együttélés szabályainak semmibe vétele volt, hanem más személyes természetű indok vezérelte (például az elkövető a haragosát verte meg), akkor hiába valósította meg maradéktalanul a garázdaság törvényi tényállását, egy másik bűncselekmény miatt fog sor kerülni a felelősségre vonásra. Ezt a véleményt osztja Kovács Pál is, aki szerint „a garázdaság motívuma a társadalomellenesség, duhajkodás, célja pedig a közrendet és közbiztonságot sértő és a társadalom iránt nyilvánvaló tiszteletlenséggel járó cselekmények elkövetése. Ezért a garázdaságnak, mint motívum és mint cél nélküli bűncselekménynek a felfogása téves.”²¹ Ezt a szemléletet a bírói gyakorlat is akceptálta, így külön figyelmet fordítottak a büntető eljárás során a terhelt elkövetéskori szándékára, céljára.

Meglátásom szerint a motívum-elméletet a korabeli tényállás valamint jogpolitikai szándékok figyelembevételével helyesnek kell elfogadnunk. A jogalkotó szándéka ugyanis egy olyan tényállás megalkotása volt, amely azokat a cselekményeket kívánta pönalizálni, amelyeket nyíltan, az „új szocialista erkölcsiség” elvén megvalósult közösség ellen, a közösség megbotránkoztatása miatt követtek el. Az egyéb olyan bűncselekmények, amelyeket más személyes természetű indokok generálnak, nem e tényállás szerint büntetendők. Azonban a motívum-elmélet mindvégig megosztotta a jogirodalom művelőit, és az elkövetők céljának pontos irányának meghatározása is aránytalan nehézséget jelentett a bíróságok számára. Az 1961. évi új Büntető Törvénykönyv már szubszidiárius bűncselekményként szabályozta a garázdaságot. Ezen okok miatt a Legfelsőbb Bíróság az 1961. évi Btk. hatályba lépése után

²¹ Kovács Pál: A garázdaság büntetének alapvető kérdései. Magyar Jog, 11. sz. 324. o.

nem kívánta tovább fenntartani a 141-147. számú állásfoglalásait, és ezzel a motívum-elmélet rövid idejű uralkodásának is véget vetett. Bár az új Btk. hatályba lépése után is születtek olyan jogirodalmi művek, amelyek a motívum-elmélet mellett foglaltak állást, se az 1961-es, se a most hatályos garázdaság tényállásánál nem fogadhatjuk el, mivel mindkét esetben szubszidiárius tényállásként került pönalizálásra, másrészt indokolatlan nehézséget okozna bizonyítani az elkövetők célzatát, akik könnyűszerrel hivatkozhatnának személyi természetű indokokra, így kerülve el a garázdaság miatti felelősségre vonást. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy a bűncselekmények – és ezen belül a garázdaságok – elkövetésénél túlnyomórészt személyi természetű okok húzódnak meg.

3.3 Az 1961. évi V. törvény szerinti szabályozás

Az 1961. évi új Büntető Törvénykönyvben egy jelentősen átformált, új tényállást találhatunk, amely arra utal, hogy a korábbi szabályozás szerinti fogalom nem tudta beváltani a jogalkotók által hozzá fűzött reményeket. A hazai jogalkotás második garázdaság fogalma a következőképpen hangzott:

„219. § (1) Aki nyilvános helyen olyan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, avagy nem nyilvános helyen tanúsított közösségellenes magatartásával másokban megbotránkozást vagy riadalmat kelt, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés három évig tartandó szabadságvesztés, ha

a) a büntettet visszaeső, vagy

b) három vagy több személy követte el, avagy

c) a büntett alkalmas volt arra, hogy a köznyugalmat súlyosan megzavarja.

(3) Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”²²

A bűncselekmény jogi tárgya valamint alanya nem változott, jelentős novum viszont, hogy most már a garázdaság szubszidiárius bűncselekmény lett. A közösségellenesség tényállási elemként való kiemelésével a jogalkotó azt kívánta kihangsúlyozni, hogy csak

²² 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről

feltűnő közösségellenességről van szó, és az elkövető szándékának ezt az elemet maradéktalanul tartalmaznia kell.²³ A garázdaság elkövetési tárgyaként egyaránt szóba jöhet személy és tárgy, amin, vagy akin a bűncselekmény megvalósul.²⁴

A korábbi szabályozástól eltérően az új tényállás már konkrétabban fogalmazza meg a garázdaság elkövetési magatartását: közösségellenes magatartásként határozza meg, ami megbotránkozást, riadalmat okoz, vagy ezek keltésére alkalmas, de még így is távol áll a büntető rendelkezéseknél megszokott precíz definícióktól.²⁵ A közösségellenes magatartás gyűjtőfogalomként funkcionál, mivel a garázda cselekmények taxatív felsorolása lehetetlen. Amint láthatjuk, a hangsúlyozott közösségellenesség szubsztanciális eleme a garázdaságnak, ennek ellenére többnyire nehézséget okoz a konkrét meghatározása és elhatárolása annál a minőségileg kisebb jelentőségű közösségellenességtől, amely nem von maga után büntetőjogi értékelést.

A garázdaság csak szándékosan követhető el, akár egyenes, akár eshetőleges szándékkal. Ezt az elvet követi a Legfelsőbb Bíróság 424. számú állásfoglalása is, amely szerint a garázdaság – célzat hiányában – megállapítható abban az esetben is, ha az elkövető a magatartásának megbotránkozás vagy riadalom keltésére alkalmas voltát felismeri, és ebbe belenyugodva hajtja végre a cselekményét. Tehát a jogalkotás teljes mértékben meghaladta a motívum-elméletet, valamint a Legfelsőbb Bíróság sem tartotta tovább fenn a 141-147. számú állásfoglalásait. De a cél és motívum vizsgálata továbbra is fontos pontja maradt a büntetőeljárásnak, ahol azt, mint súlyosító, enyhítő körülményt, vagy adott esetben minősítő körülményt értékelhette a bíróság.

A tényállásban többször felbukkanó riadalom és megbotránkozás ugyancsak olyan szubjektív tartalmú meghatározások, melyek helyes megállapítása nagy odafigyelést kíván az eljáró bíraktól. A riadalom a megbotránkozásnál tágabb fogalmat jelent, tehát minden riadalom megbotránkozás, de nem minden megbotránkozás riadalom. Fadgyas András szerint a megbotránkozásnál az általános társadalmi felfogás az irányadó, mely objektíve fennáll, abban az esetben is, ha az elkövetés helyén nem tartózkodtak, vagy bennük a bűncselekmény nem váltott ki riadalmat, de az eltér a társadalom által helyesnek elfogadott viselkedési

²³ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). 36. o. Miskolc, 2009.

²⁴ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminológiai tanulmányok 8. kötet 1970. 183. o.

²⁵ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminológiai tanulmányok 8. kötet 1970. 183. o.

formáktól.²⁶ Ezért látja Fadgyas András szükségesnek, hogy minden esetben több tanú kihallgatására kerüljön sor az eljárás során, így kaphat a bíróság teljes képet a megbotránkozás, illetve riadalom pontos mértékéről. Ezzel a nézettel – amely szerint a társadalom adott fejlődési szakaszában uralkodó erkölcsi felfogás az irányadó – áll szemben a másik elmélet, mely szerint nem az objektíve elvárható erkölcsi, viselkedési normákat kell vizsgálni, hanem a szigorúan vett mikrokörnyezetet, és a cselekményt észlelő személyek morális szintjét és egymással való kapcsolatát vizsgálva lehet reálisan következtetni, hogy létrejöttek-e a bűncselekmény negatív hatásai.²⁷ Ez az elmélet érdekes érvként hozza fel azt az esetet, hogy egy presszóban elfogadott beszédstílus, viselkedés és érintkezési mód, egy másik helyszínen, mikrokörnyezetben (például templomban vagy színházban) alkalmas lehet megbotránkozás vagy riadalom kiváltására, mivel a garázdaság társadalomra veszélyessége mindig az elkövetés helyszínén jelenlévő személyek összetételétől és morális állapotától függ.²⁸

Az új tényállás alapesetét is a régihez hasonlóan két részre oszthatjuk, az első rész alaki bűncselekmény, melyet nyilvános helyen történő elkövetés esetén, a második rész viszont eredmény-bűncselekmény, amelyet nem nyilvános helyen való elkövetés esetén lehetett alkalmazni.

Az első esetet kizárólag nyilvános helyen lehet elkövetni, nincs is szükség riadalom vagy megbotránkozás megvalósulására, elég, ha ezek reális kialakulásának veszélye fennáll. Ezzel ellentétben a második esetben már nem elég az absztrakt veszélyhelyzet, hanem ahhoz megbotránkozás és riadalom tényleges bekövetkezése szükséges.²⁹ A nyilvánosság fogalmát illetően több ellentmondás és zavar volt tapasztalható az új Btk. után kialakuló bírói gyakorlatban.³⁰ Ez okból a Legfelsőbb Bíróság az ítélezési gyakorlat egységesítése érdekében megalkotta a 414. BK számú állásfoglalását, mely szerint nyilvános hely alatt a szó köztudatban lévő elnevezésének megfelelően olyan helyet (helységet vagy területet) kell érteni, ahová azonos feltételek mellett bárkinek szabad bemenetele van, illetve bárkinek a

²⁶ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 187. o.

²⁷ Bodrogi Károly: A garázdaság de lege ferenda. Belügyi Szemle, 1976. 23. o.

²⁸ Bodrogi Károly: A garázdaság de lege ferenda. Belügyi Szemle, 1976. 24. o.

²⁹ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 192. o.

³⁰ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 192. o.

rendelkezésre áll.³¹ A nyilvános helyeken akkor is megvalósul a bűncselekmény, ha az elkövetőn kívül az elkövetés időpontjában senki más nem tartózkodott.³²

A második résznél a helyzet fordított, nem követeli meg a nyilvánosságot, de ez okból feltétlenül szükséges, hogy „mások” érzékeljék, rosszabb esetben elszenvedjék a garázdaság büntetettét, mivel csak így realizálódhat a megbotránkozás vagy riadalom.³³ A kialakult bírói gyakorlat szerint legkevesebb két személyt kell a „mások” kitétel alatt érteni.³⁴ A második rész egyik leggyakoribb megvalósulási formája a családon belül kialakult erőszakos cselekmények, botrányok.³⁵ A bírói gyakorlat nem volt egységes a *közösségellenesség* és a *mások* kitétel alkalmazásában a családon belül kialakult botrányok esetében.³⁶ Az egyik felvetődő kérdés, hogy a cselekmény elkövetésénél jelen lévő családtagok beleszámítanak-e a *mások* kitétel alá, vagy sem?³⁷ Természetesen több megközelítés is létezik a kérdéshez, azonban itt csak Fadgyas András véleményére térnek ki, amivel magam is egyetértek. E vélemény szerint az elkövetéskor jelenlévő családtagok nem számítandók bele a *mások* fogalomkörbe, mivel így a jog indokolatlanul avatkozna bele a családok magánszférájába, pertechnikai szempontból vizsgálva pedig a hozzátartozók tanúzási mentességet élveznek, így az eset bizonyítása is nehézségekbe ütközne, de találunk ezzel ellentétes határozatot is (BH1979.351).³⁸

Jelentős változás következett be a minősített esetek körében is. A jogalkotó elhagyta a korábban minősítő körülménynek számító, a rend helyreállítása iránt intézkedő hivatalos személy felszólításának figyelmen kívül hagyását. Így a további minősítő körülményeket is: a visszaeső elkövető, három vagy több személy követte el, továbbá ha a büntett alkalmas volt arra, hogy a köznyugalmat súlyosan megzavarja. A visszaeső fogalomkörébe azon garázdaságot elkövető személyek kerülhettek, akiket korábban szintén garázdaság miatt vontak felelősségre, és a büntetés kiállításától vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb büntett elkövetéséig öt év még nem telt el.³⁹

A csoportos elkövetés minősített esetként való szabályozásának hátterében azok a tények állnak, hogy három személy együttes elkövetése különösen veszélyes a társadalomra,

³¹ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 192. o.

³² Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 192. o.

³³ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 193. o.

³⁴ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 193. o.

³⁵ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 193. o.

³⁶ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 194. o.

³⁷ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 194. o.

³⁸ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 194. o.

³⁹ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 198. o.

cselekményük és elhivatottságok kölcsönösen motiválhatja a csoport tagjait és ezáltal nehezebben fékezhető meg a garázda magatartásuk. A jogalkotó pozitív módon pontosan meghatározta a csoportos elkövetéshez szükséges tagok számát. A csoportos elkövetés körében felmerült problémákat nem ehelyütt, hanem a későbbiekben, a garázdaság hatályos szabályozásánál kívánom részletezni.

A jogalkotó a garázdaság harmadik minősített eseteként értékelte a köznyugalom súlyos megzavarását. Habár a törvény nem részletezi mit is ért e fogalom alatt, a bírói gyakorlat élén a Legfelsőbb Bíróság határozataival már konkrétan kimunkálta a hiányzó fogalmat. Ezek szerint a köznyugalom súlyos megzavarása a garázdaságnak egy olyan, kizárólag a nyilvánosan elkövethető alapeset minőségi többlete, amelynél „a társadalom visszhangja számottevő, tehát olyan arányú, hogy a köznyugalmat nem valamely körülhatárolt, meghatározott körben (pl. egy bérház lakóinak körében), hanem a törvény egyéb tényállásaiban is szereplő nyilvánosságot meghaladó körben zavarja (pl. egy község lakossága, vagy a városokban egy utca lakói stb.)”⁴⁰ Azonban ez a minősítő körülmény ritkán fordul elő a gyakorlatban.

3.4 A garázdaság szabálysértése az 1968. évi I. törvény szerint

A garázdaság szabálysértési alakzatát előbb az 1960. évi 14. sz. tvr., majd a szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény szabályozta. A garázdaság szabálysértése azon a büntetőjogi szemléleten kívánt változtatni, hogy korábban abban az esetben is garázdaság büntetéeért vonták felelősségre az elkövetőt, ha tette ugyan garázdaságnak minősült, de az eset összes körülményét figyelembe véve kisebb jelentőségűnek bizonyult. A garázdaság szabálysértési alakzata az 1968. évi I. törvény szerint:

„93. § (1) Aki nyilvános helyen olyan közösségellenes magatartást tanúst, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, vagy nem nyilvános helyen tanúsított közösségellenes magatartásával másokban megbotránkozást vagy riadalmat kelt, feltéve, hogy az eset összes körülményeire (különösen az elkövetés módjára és az elkövető személyi körülményeire) tekintettel a cselekmény kisebb jelentőségű,

elzárással vagy ötezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

⁴⁰ Fadgyas András: A garázdaság büntetése a gyakorlatban. Kriminológiai tanulmányok 8. kötet 1970. 200. o.

(2) Nem szabálysértés az (1) bekezdésben meghatározott cselekmény, ha

a) visszaeső (Btk. 115. §), vagy

b) három vagy több személy követte el, avagy

c) a cselekmény alkalmas volt arra, hogy a köznyugalmat súlyosan megzavarja.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.”

Amint látható a büntető és a szabálysértési rendelkezés teljesen megegyezik egymással, egyedüli eltérés a szabálysértés esetében a cselekmény kisebb jelentősége. Hogy mikor lehet a cselekményt kisebb jelentőségűnek minősíteni a törvény szerint, az eset összes körülményeinek, különösen az elkövetés módjának és az elkövető személyi körülményeinek az értékelésével állapítható meg, mivel ez az egyetlen elhatárolási szempont is igen szubjektív és tágran értelmezhető, a gyakorlatban felmerülő problémák megoldására számos Legfelsőbb Bírósági állásfoglalást fogalmaztak meg.⁴¹ Az elhatárolást részben maga a törvény is kodifikálja, amikor a (2) bekezdésben felsorolja a garázdaság büntettének minősítő körülményeit (*visszaeső, három vagy több személy követte el, vagy ha a cselekmény alkalmas volt arra, hogy a köznyugalmat súlyosan megzavarja*), amelyek fennforgása esetén kizárt a garázdaság szabálysértésként való megállapítása. A gyakorlatban és a jogirodalomban is számos olyan egyéb okok is megjelentek, amelyek a helyes elhatárolást hivatottak szolgálni: nem állapítható meg szabálysértés, ha az elkövető felfüggesztett szabadságvesztés hatálya alatt áll, nem szabálysértés, de – a szubszidiárius jellege folytán – nem is garázdaság büntette, ha az elkövetési magatartás más súlyosabb büntettet is megvalósít, nem szabálysértés, ha anyagi halmazatban más közvétség büntett is megvalósul.⁴²

A törvény irányítúként határozta meg az elkövetés módját és az elkövető személyi körülményeinek értékelését, melyek helyes eldöntéséhez körültekintően kell eljárni. A kialakult bírói gyakorlat szerint az elkövetés módjánál – a cselekmény tárgyi oldala – az erőszakos, durva vagy több személy sérelmére történő elkövetés, illetve a tiltás vagy figyelmeztetés ellenére való véghezvitel esetén a garázdaság büntettét kell megállapítani.⁴³ Említést érdemel az elkövetés helye és ideje: a garázdaság jelentőségét növeli, ha fényes

⁴¹ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 201. o.

⁴² Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 204. o.

⁴³ Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 205. o.

nappal, az utcán több ember előtt valósul meg, illetve különböző elbírálás alá esik, ha a bűncselekmény személy vagy dolog ellen irányul, mivel a személy elleni elkövetés általában súlyosabb megítélés alá esik.⁴⁴ A cselekmény személyi körülményeit – alanyi oldal – tekintve elsődleges szempontként az elkövető motívumát, előéletét és életmódját kell figyelembe vennünk: a visszaesés szempontjából az egymást követő garázdaság szabálysértésében való elítélések még nem feltétlen adhatnak okot a büntetési minőséghez, csak ha időben közel esnek egymáshoz.⁴⁵ A motívum vizsgálata ugyancsak fontos lehet az elhatárolás kérdésében, a garázdaság jelentőségét csökkentheti, ha a cselekményt személyes természetű ok vagy kisebb hecc, csínytevés vezérelte.⁴⁶

Azonban nem csak a garázdaság büntetési és szabálysértési alakzatának elhatárolása okozott problémát az ítélkezési gyakorlatban, hanem a garázdaság szabálysértése és más szabálysértési tényállások (*botrányt okozó részegség, nyilvános verekedés*) elhatárolása is. A kétséges, nem egyértelmű esetekben volt lényeges vizsgálni a cselekmény közösségellenességét. Bár a legtöbb bűncselekmény és kihágás közösségellenes, a garázdaságnál e körülmény megléte esszenciális, mivel egyrészt tényállási elem is, valamint a legtöbb esetben e kérdés eldöntésével lehet elhatárolni más hasonló cselekményektől. Addig beszélhetünk *nyilvános verekedésről*, amíg a verekedés nem okoz botrányt vagy riadalmat, illetve amíg az elkövető(k) szándéka személyes természetű és nem a közösség ellen irányuló.⁴⁷ A *botrányt okozó részegség* általában passzív jellegű magatartás, mivel a részeg elkövető akaratán, tudtán kívül is megvalósítja a tényállási elemként értékelt botrányt.⁴⁸ Amint látható, a garázdaság szabálysértése és más szabálysértések közötti eredményes elhatárolásnál mindig vizsgálni kell a garázdaságnál fennálló közösségellenességi többletet és a cselekmény motívumát.

3.5 Jelen és jövő

A garázdaságot jelenleg az 1978. évi IV. törvény szabályozza, amely megint egy, a korábbiaktól lényegesen eltérő törvényi tényállást vezetett be a magyar büntetőjogba. Ez a

⁴⁴ Fadgyas András: A garázdaság büntetése a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 205. o.

⁴⁵ Fadgyas András: A garázdaság büntetése a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 205. o.

⁴⁶ Fadgyas András: A garázdaság büntetése a gyakorlatban. Kriminálisztikai tanulmányok 8. kötet 1970. 205. o.

⁴⁷ Müller Erzsébet: A garázdaság szabálysértési alakzatának elhatárolása más szabálysértésektől. Belügyi Szemle 1966. 72. o.

⁴⁸ Müller Erzsébet: A garázdaság szabálysértési alakzatának elhatárolása más szabálysértésektől. Belügyi Szemle 1966. 73. o.

merőben új megfogalmazás is azt támasztja alá, hogy e rövid időtartam alatt életbelépett három büntető jogszabály egyike sem volt képes megnyugtató módon szabályozni a garázdaság problémáját.

A nemrég elfogadott új Büntető törvénykönyv, az 2012. évi C. törvény szintén fontosnak tartotta, hogy továbbra is bűncselekménynek minősüljenek a közösségi szabályokat semmibe vevő, botrányt, riadalmat keltő cselekmények, az új kódex megtartotta a most hatályos Btk., azaz az 1978. évi IV. törvény garázdaság fogalmát.

III. A GARÁZDASÁG HATÁLYOS SZABÁLYOZÁSA

1. Az 1978. évi IV. törvény szabályozása

A garázdaság hatályos szövegének tárgyalása előtt kiemelt fontosságúnak tartottam a garázdaság történeti fejlődésének rövid áttekintését, a kialakulását befolyásoló okok vizsgálatát. Véleményem szerint ezek ismertetése szükséges volt a garázdaság jelenlegi tényállásának megértéséhez, vizsgálatához és a tényállás helyes irányú változtatásához.

A jelenleg hatályos szabályozást az 1978. évi IV. törvény 271.§-a tartalmazza:

271. § (1) Aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

a) csoportosan,

b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

(3) A büntetés büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

a) csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva,

b) nyilvános rendezvényen,

c) fegyveresen,

d) felfegyverkezve

követik el.

(4) Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.

(5) E § alkalmazásában erőszakos magatartásnak minősül a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatás is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására.

E közzvádra üldözendő bñncselekmény jogi tárgya az a társadalmi érdek, amely a közösség együttélési szabályainak követésében, tiszteletében megnyilvánuló köznyugalomban manifesztálódik.⁴⁹

A garázdaság bñncselekményének passzív alanya – bár erről a tényállás nem tesz említést – lehet bármely természetes élő személy, valamint elkövetési tárgy lehet az elkövető vagy más személy tulajdonában álló dolog is. Mivel a garázdaság nem a tulajdonviszonyokat védi, a tulajdonviszonyok közömbösek a tényállás megállapításának szempontjából.⁵⁰

2. Az elkövetési magatartás

A bñncselekmény elkövetési magatartása a kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartás, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotráncozást vagy riadalmat keltsen. A garázdaságot csak aktív magatartással lehet elkövetni, talán ez az egyetlen olyan eleme a bñncselekménynek, mellyel az elmélet és a gyakorlat művelői maradéktalanul egyetértenek. Minden bñncselekmény sérti a jogi tárgyán felül a közösséget, a garázdaság esetében azért került tényállási elemként deklarálva a kihívóan közösségellenesség, mert míg más cselekmények közvetve, a garázdaság közvetlenül sérti a közösséget. A jogos védelemre az általános szabályok irányadók, de ha a vádlottak között kölcsönös szidalmazás után verekedésre kerül sor, mindkettejük szándéka jogtalan támadó jellegű, és ez okból egyikőjük sem hivatkozhat a jogos védelmi helyzet fennállására.⁵¹

3. A kihívóan közösségellenesség

A kihívóan jelző megfogalmazása egy minőségi lépcsőt jelent, mely szerint nem minden közösségellenes cselekmény értékelhető garázdaságként (például más személy levegőnek nézése vagy kézfogás elutasítása mind-mind erkölcsileg kifogásolható és aláássa a közösség egységét, azonban egyik sem értékelhető kihívóan közösségellenesnek, BH 2007. 110.), hanem csak azok, amelyek a „szimpla” közösségellenességnél jelentősen veszélyesebbek. „Nem kihívóan közösségellenes a terhelteknek – zárt lépcsőházban kialakult alkalmi vitát követő – pillanatnyi indulatból fakadó, egymással szemben megvalósított kölcsönös tettelegessége.”⁵² Kihívóan közösségellenesnek tekintjük a társadalmi együttélési szabályokkal nyíltan szembehelyezkedő, provokatív, kötekedő magatartásokat, amelyek a

⁴⁹ Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2008. 325. o.

⁵⁰ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005. 368. o.

⁵¹ BH 2004. 93.

⁵² BH 2005. 313.

társadalom tagjaiban megbotránkozásként vagy félelemként realizálódnak (BH 2007. 283.).⁵³ „A szűk családi körben, nem nyilvános helyen elkövetett erőszakos cselekmények általában nem alkalmasak a köznyugalom megzavarására, ezért a garázdaság bűncselekményének a megállapítását nem alapozzák meg.”⁵⁴ A megbotránkozás másnak az adott cselekvőséggel kapcsolatos negatív értékítéletét fejezi ki, mely magába foglalja a nemtetszést és a felháborodást is. A riadalom olyan érzelmi megnyilvánulás, mely tartalmában az ijedséget és félelmet jelenti.⁵⁵ A riadalom a megbotránkozásnál minőségileg tágabb kategóriát jelent, tehát minden riadalom megbotránkozás, de nem minden megbotránkozás riadalom.

4. Az erőszak

A garázdaság elkövetési módjaként a törvény az erőszakot határozza meg, tehát csak olyan cselekményt lehet a garázdaság bűncselekményeként értékelni, amely *erőszakos* és *kihívóan közösségellenes* is, ha erőszak nem valósul meg, akkor a garázdaság szabálysértése megállapításának van helye, melyet később bővebben kívánok részletezni. Az erőszak irányulhat személy és dolog ellen, a személy elleni erőszak az emberi testre gyakorolt fizikai ráhatás, más testének támadó szándékú megérintését jelenti, függetlenül attól, hogy e támadás sérülést okoz-e vagy sem. „Az erőszak és az erőszakos magatartás nem azonos fogalmak, garázdaság megvalósításához az erőszakos magatartás tanúsítása is elégséges.”⁵⁶ Megvalósítja a személy elleni erőszakot az, aki a sértettet a mozgásában korlátozza, tolakodva, akadályozva zaklatja vagy fellöki.⁵⁷ „Garázdaság helyett súlyos testi sértés kísérlete valósul meg, ha a terhelt késével a sértett felé csap, de az hátralép, és ezért nem éri a szúrás.”⁵⁸ Az erőszak mind vis absoluta, mind vis compulsiva megvalósulási formában létre jöhet, tehát nem szükséges az ellenállás megtörésére alkalmas erőszak.⁵⁹

A nyilvános politikai szereplések kapcsán elhíresült tojásdobálásokra válaszul a jogalkotó megkonstruálta a 2008. évi LXXIX. törvényt, amely kiegészítette a garázdaság tényállását az (5) bekezdésbe foglalt értelmező rendelkezéssel, amely méltán érdemelte ki a „Lex Tojás” nevet. A bekezdés szerint: „E (§) alkalmazásában erőszakos magatartásnak

⁵³ Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2008. 325. o.

⁵⁴ BH 1985. 174.

⁵⁵ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005. 369. o.

⁵⁶ BH 2008. 291.

⁵⁷ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó Budapest, 2005. 369. o.

⁵⁸ BH 1992. 9.

⁵⁹ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 46. o.

minősül a más személyre gyakorolt fizikai ráhatás is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására.” Magam részéről e rendelkezést teljes mértékben feleslegesnek tartom, mely kizárólagos célja a társadalmi biztonságérzet fokozásának kielégítése volt, mivel az a kitétel, hogy „abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására” már logikailag benne foglaltatik szakmailag korábban is elfogadott erőszak-fogalomba. Így teljesen túlzónak és feleslegesnek tartom egy értelmező rendelkezés meghatározását a garázdaság bűncselekményéhez. A Nemzeti Jogvédő Alapítvány utólagos normakontroll céljából beadványt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz a Lex Tojást is magába foglaló törvény ellen. A jogvédők szerint a fentebb idézett bekezdés alkotmányellenes, mivel szükségtelenül és aránytalanul korlátozza az állampolgárok véleménynyilvánítási szabadságát és a gyülekezéshez való jogot.⁶⁰ Ez a lépés is azt mutatja, hogy a nem kellően átgondolt, megalapozatlan büntető jogalkotás nem csak a büntető jogban indukál zavarokat, hanem jogágak között is.

A dolog elleni erőszak a dologra gyakorolt rendellenes fizikai ráhatás, rendszerint a dolog állagának sérelmével jár, de megvalósulhat e nélkül is.⁶¹ Érdeemes megemlíteni a dolog elleni erőszakhoz kapcsolódóan a saját tulajdon elleni elkövetés problematikáját. Egyes szerzők szerint nem állapítható meg garázdaság bűncselekménye azokban az esetekben, amikor az „elkövető” saját tulajdonában álló dolgot semmisít vagy rongál meg, mivel ezekben az esetekben hiányzik az erőszak, mint szubsztanciális tényállási elem. Ezzel ellentétben nézet szerint teljesen felesleges vizsgálni a dolog tulajdonjogát: a saját dolog elleni erőszak maradéktalanul kimeríti az erőszak fogalmkörét és nincs akadálya a garázdaság megállapításának.⁶² Saját álláspontom szerint a kérdést nem lehet ennyire feketén-fehéren kezelni, hanem minden esetben az ügy összes körülményének vizsgálata folytán lehet helyes következtetést és ítéletet hozni.

Tárgyi oldalról szemlélve tehát a garázdaság megállapításának három együttes feltétele van, az elkövetési magatartás kihívóan közösségellenessége és erőszakos jellege, valamint e cselekmény arra való objektív alkalmassága, hogy másokban megbotránkozást

⁶⁰ Alkotmánybíróság elé került a „lex tojás”. <http://kdnf.hu/roviden/alkotmanybirosag-ele-kerult-a-%E2%80%9Elex-tojas%E2%80%9D> 2012. október 28-i állapot szerint.

⁶¹ Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2008. 325. o.

⁶² Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés) Miskolc, 2009. 46- 47. o.

vagy riadalmat idézzon elő. Nem jön létre a garázdaság bűncselekménye, ha akár csak egyik elem is hiányzik (BH 1998. 471., BH 1981. 489.).⁶³

5. A garázdaság, mint materiális bűncselekmény?

A garázdaság immateriális, tehát veszélyeztetési bűncselekmény, megvalósulásához elegendő, ha az eredmény (megbotránkozás vagy riadalom) bekövetkezésének a veszélye fennállott, arra alkalmas volt. Általánosan elfogadott, hogy az alkalmasságot objektív szempontok alapján kell megítélni, tehát nem az elkövetéskor jelen lévő személyek személyes, szubjektív értékítélete, hanem a társadalom aktuális, objektív megítélésére figyelemmel lehet következtetni arra, hogy alkalmas volt-e a megbotránkozás vagy riadalom keltésére.

Ezzel a széleskörűen elfogadott nézettel nem tudok egyet érteni. Véleményem szerint ezzel ellenkezőleg, a szubjektív álláspontokat lenne szükséges a riadalom és a megbotránkozás eldöntéséül alapul venni. Ahogy a miniszteri indokolás is kimondja: *„A cselekményt másoknak észlelniük kell, mert egyébként nem lehet alkalmas arra, hogy megbotránkozást vagy riadalmat keltsen.”* Felfogásom szerint a garázdaságot eredmény-bűncselekményként lenne célszerű szabályozni, tehát a megbotránkozásnak és riadalomnak ténylegesen létre kell jönniük, függetlenül, hogy azt az elkövetés idején vagy azután szembesült vele a közösség, ezzel egyrészt egy konkrétabb és szűkebb tényállást kapnánk, a jelenlegi tágan értelmezhető veszélyeztetési formával szemben.

Fontosnak tartom, hogy az eredmény (megbotránkozás, riadalom) megállapíthatóságát *elsősorban* a jelenlévők személyes, szubjektív értékítélete alapozza meg. Ugyanis a jelenlévő személyek a közösség, társadalom azon részét képezik, kiket a garázda bűncselekmény közösségellenessége közvetlenül sért, ezért e személyek tudják legjobban megítélni, hogy mely cselekményeket érznek sérelmesnek, mely magatartások azok, melyek elkövetése esetén nem elégséges a társadalmi rosszállás. A jelenlévők tudatában lecsapódó közösségellenesség kell, hogy zsinórmértékként szolgáljon az eljáró bíróság előtt. Nyilvánvalóan vannak olyan magatartások, társalgási és érintkezési módok, melyek megítélése nagyban függ a helyszíntől és a mikrokörnyezettől. Egy fentebb említett példánál maradva, presszóban, szórakozóhelyeken elfogadott magatartásformák más helyeken (például templomban, színházban) okot adhatnak a garázdaság szabálysértésének vagy akár

⁶³ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005. 369. o.

bűncselekményének megállapításához. Bodrogi Károly ellenérvként hozza fel, hogy e nézet eredményeképpen bizonyos környezetre más szabályok és normák lennének érvényesek, mondhatni külön kódexe lenne a morálisan fejlettebb állampolgároknak.⁶⁴ E kijelentést teljesen megalapozatlannak tartom, mivel szó sincs több kódexről vagy jogszabályról, egy törvény érvényes az egész társadalomra, és ezen az a tény sem változtat, hogy az eredményt nem a közösség objektív elvei szerint, hanem az észlelők szubjektív értékítélete alapozza meg. Valamint kifogásolhatónak tartom a morálisan elmaradott állampolgárok szóösszetétel használatát is, mely nemcsak, hogy degradálja a társadalom bizonyos csoportjait, valamint a logika alapján az e csoportok által, vagy sérelmére elkövetett cselekmények – ha a csoport értékítélete szerint a cselekmény nem érte el a kihívóan közösségellenességet – most is a garázdaság látenciáját növelik, az állampolgári bejelentések elmaradása folytán.

Következő problematikus pontja az objektív szemléletnek az az eset, amikor a garázdaságot senki nem észleli, sem az elkövetéskor, sem az elkövetés után. Ezen eseteknél ugyanis kérdésként merülhet fel, hogy hogyan lehet egy magatartás megbotránkoztató vagy riadalmat keltő, ha a közösség nem érzékeli, nem tud negatív értékítéletet kialakítani, vagy egyes esetekben a közösségtől, várostól, községtől távol történik az elkövetés. Müller Erzsébet szerint sem valósul meg a garázdaság, ha a cselekmény elkövetésekor a társasház lakóinak egyik része nem ébredt fel, a másik része pedig nem volt otthon.⁶⁵ Egy másik esetben helyesen nem garázdaságként értékelte a bíróság azt az esetet, mikor a három ittas terhelt éjfél után a község szélétől 50, a legközelebbi lakóháztól 100 méterre az úton kerékpárral haladó sértettet feldöntötték és ütlegetni kezdték, a terhelteken és a sértetten kívül más személy látó- és hallótávolságon belül nem volt. E konkrét ügyben a Legfelsőbb Bíróság leszögezi, hogy az országúton való elkövetés nyilvános helynek minősül, a magatartás erőszakos és közösségellenes, de a cselekmény – mivel senki nem észlelte – nem volt alkalmas botrány illetve riadalom okozására.⁶⁶ E véleményeket csak osztani tudom, mert egyáltalán nem jelentenek veszélyt a garázdaság jogi tárgyát képező köznyugalomra, igaz más bűncselekmény megállapításának helye lehet. Valamint hibásnak tartom azt a bírói gyakorlatban többször előforduló mondatot, miszerint „alkalmas lett volna (megbotránkozás vagy riadalom keltésére), ha a magatartást észlelték volna”, mert olyan körülményeket értékel

⁶⁴ Bodrogi Károly: A garázdaság de lege ferenda. Belügyi Szemle, 1976. 25. o.

⁶⁵ Müller Erzsébet: A garázdaság szabálysértési alakzatának elhatárolása más szabálysértésektől. Belügyi Szemle, 1966. 75. o.

⁶⁶ Fűvessy Sándor: Néhány fontosabb kérdés a garázdaság körében a Btk. alapján folytatott ítélkezési gyakorlatból. Magyar Jog, 1963. 12. sz. 536. o.

az elkövető hátrányára, amelyek meg sem történtek, létre sem jöttek. Feltételezések miatt bűncselekménnyel vádolni valakit pedig egy jogállamban megengedhetetlen.

Bár kétségtelen, hogy abban az esetben, ha a garázdaság eredmény-bűncselekményként kerülne szabályozásra, akkor az megnehezítené a nyomozó hatóság és a bíróság munkáját, egyrészt a tanúk felkutatása (a „mások” kitételből következik, hogy legkevesebb két személynek kell tudomást szereznie a bűncselekményről), másrészt a bekövetkezett eredmény bizonyítása miatt. Mégis úgy vélem, hogy ezzel a változtatással szűkíteni lehetne az amúgy meghatározhatatlan garázda cselekmények körét, és csökkenne a tényállásban – büntető rendelkezésekre nem jellemző – túlsúlyban lévő szubjektív elemek köre.

Jelenleg a bűncselekmény befejezetté válik az erőszakos magatartás tanúsításával, tehát eredmény nem szükséges. A garázdaság alanya tettesként bárki lehet, az általános szabályok szerint megállapítható társtetteség, felbujtás és bűnsegély, viszont nem tekinthető pszichikai bűnsegédnek, aki a tettes közösségellenes, erőszakos magatartásánál jelen van, de a tettes ilyen tevékenységről előzetesen nem tudhatott (BH 1998. 368).⁶⁷

A garázdaság kizárólag szándékosan követhető el, az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy cselekménye kihívóan közösségellenes és ez okból alkalmas mások megbotrányozásának, vagy riadalmának kiváltására. A szándék lehet egyenes (*dolus directus*) és eshetőleges (*dolus eventualis*) is egyaránt.⁶⁸

6. A garázdaság minősített esetei

A bűncselekmény minősített esetei közé tartozik – és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető – ha a garázdaságot csoportosan, vagy a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

A köznyugalom súlyos megzavarásával egy minőségi többlet párosul a garázdaság elkövetéséhez, ez esetben a megbotrányozás vagy riadalom az emberek nagyobb számát érinti, község vagy városnegyed lakóinak a nyugalomát, közhangulatát jelentősen hátrányos mértékben befolyásolja, de ide kell érteni a tartós megzavarást is (BH 1996. 515.).

⁶⁷ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005. 370. o.

⁶⁸ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005. 370. o.

Szubsztanciális eleme, hogy a riadalom vagy megbotránkozás veszélyhelyzetéből eredmény alakuljon ki, mivel így már eredmény-bűncselekményről beszélhetünk, a minősített esetért az elkövető felelősséggel tartozik, ha az eredmény tekintetében csupán gondatlanság terheli.⁶⁹

Felfedezhető egy hármass lépcső a garázdaság esetében: közösségellenesség – kihívó közösségellenesség – köznyugalom súlyos megzavarása. Az első esetben nem valósul meg bűncselekmény, a másodiknál már igen. A két fogalom elhatárolása bírói döntés, tehát teljes mértékben szubjektív értékítéleten jön létre, előfordulhat, hogy ugyanaz a cselekmény egy bírói fórumon megvalósítja a garázdaság bűncselekményét, míg egy másikon nem. Csak a jelentős együttélési szabályok sérelmével megvalósult magatartások sorolhatók a kihívóan közösségellenesség kategóriájába. De a társadalom folyamatos fejlődésével párhuzamosan változnak a köznyugalmat megzavaró cselekmények fogalmai is. Így a jogalkalmazóknak lépést kell tartani e változásokkal, hogy elkerüljék az életszerűtlen, igazságtalan ítéleteket. A kihívóan közösségellenesség és a köznyugalom súlyos megzavarása között már határozottabb, a gyakorlat által egységesebben kimunkált megkülönböztetést tehetünk. Ugyanakkor megfontolandó az a kérdés is, hogy szükség van-e egy olyan minősítő körülményre, amelyre alig akad példa a bírói gyakorlatban? Véleményem szerint elégséges megoldásnak bizonyulna, ha a büntetés kiszabás körében értékelnék a köznyugalom súlyos megzavarását, mert egyrészt e minősítő körülmény csak egy évvel súlyosabb büntetés kiszabását teszi lehetővé, másrészt sok esetben fel sem mérhető a megbotránkozottak vagy megriadtak pontos száma, így a bizonyítás is nehézségekbe ütközhet és általában ezen elkövetés magában hordozza más, súlyosabb bűncselekmények elkövetését is.

A csoportos elkövetésnek ugyancsak komoly jelentősége van, mivel e minősített eset is vétségből büntetetté fejleszti a cselekményt, így egyes esetekben a jogos védelmi helyzetet csak egy hajszál választja el a garázdaság büntetettétől, ezért is fontos e körülmény pontos gyakorlati alkalmazása. A csoportos elkövetés a Btk. 137.§-ának 13. pontja szerint: *„csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy részt vesz.”* A csoportos elkövetést azért minősíti súlyosabban a jogalkotó, mivel ez az elkövetési forma bátorítja, ösztönzi az elkövetőket, fokozott agresszivitást hordoz magában, és megfélemlítően hat azokra a személyekre, akik kevesebb személy garázdálkodását még meg tudnák akadályozni. Nem zárja ki a csoportos elkövetést, ha három vagy több személy egymással szemben állva és nem egymást támogatva hajtja végre garázda cselekményét,

⁶⁹ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 52. o.

mivel cselekményükkel egységesen sértik a köznyugalmat, mint jogi tárgyat, lényegtelen, hogy erőszakos magatartásuk egymás ellen irányul (4/2007. BJE). „Garázdaság csoportosan elkövettként minősítését nem teszi kizárttá, hogy az elkövetők egyike – halála miatt – nem volt felelősségre vonható.”⁷⁰ Azok az elkövetők is e minősített esetért felelnek, akik kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartásukat nem ugyanazzal a sértettel szemben valósítják meg (BH 2000. 94.). Csoportosan elkövetett garázdaságot szükségszerű megállapítani tehát, ha a tettesek a bűncselekmény tényállási elemeit együttes magatartással, ugyanazon a helyszínen valósítják meg és az alkalmas volt megbotránkozás vagy riadalom keltésére.⁷¹

További minősített esetek közé tartoznak – és itt a büntetési tétel már egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés – a csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva, a nyilvános rendezvényen, illetve fegyveresen, felfegyverkezve elkövetett garázdálkodások. A csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva minősített esethez csak utalnék a fentebb kifejtett elemzésekre, továbbra is kihangsúlyozva azt a körülményt, hogy a köznyugalmat súlyosan megzavarva elkövetett garázdaságok száma csekély a gyakorlatban.

A nyilvános rendezvényen való elkövetést a jogalkotó a Btk. 271/B. §-ban, mint értelmező rendelkezésben határozta meg:

„A 271-271/A. § alkalmazásában nyilvános rendezvény: a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan rendezvény, amely mindenki számára azonos feltételek mellett nyitva áll.”

Ez a rendelkezés nem csak a garázdaság, hanem az azzal rokonságban álló a Btk. 271/A. §-ban meghatározott rendbontás bűncselekményéhez is szorosan kapcsolódik. A garázdaság alapeseténél nincs meghatározva az elkövetés helye, tehát azt bárhol, akár nyilvános vagy nem nyilvános helyen is el lehet követni. Az elkövetés helyét enyhítő vagy súlyosító körülményként értékelheti a jogalkalmazó. Azonban a nyilvános rendezvényen való elkövetés egy olyan minőségileg veszélyesebb elkövetési forma, amelyet a jogalkotó a minősített esetekhez kívánta beilleszteni, mert e rendezvényeken általában több ember vesz részt, így az itt megvalósított cselekmények lényegesen veszélyesebbek a közbiztonságra és a köznyugalomra.

⁷⁰ BH 1988. 303.

⁷¹ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 52. o.

A fegyveresen illetve felfegyverkezve megvalósított elkövetés a 2009. évi LXXX. törvénnyel került be a garázdaság tényállásába. A Btk. 137. § 4. a) pontja szerint fegyveresen követi el a cselekményét az, aki lőfegyvert vagy robbanó anyagot tart magánál; a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni kell akkor is, ha a bűncselekményt lőfegyver vagy robbanóanyag utánzatával fenyegetve követik el. A lőfegyver a tűzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék löhető ki.⁷² A lőfegyveres elkövetés – akár legálisan, akár illegálisan tartja magánál az elkövető – mindig kihívóan közösségellenes és egyben alkalmas megbotránkozás vagy riadalom keltésére, persze ezzel ellentétes bírói döntésre is találunk példát: nem találta kihívóan közösségellenesnek a bíróság a terhelt azon magatartását, aki engedéllyel tartott légfegyverével fenyegette meg a buszmegállóban hangoskodó fiatalok csoportját. A felfegyverkezve végrehajtott cselekmények esetében felmerülhet az a kérdés, hogy aki e módon hajtja végre a garázda magatartását, nem valósít-e meg egyben más súlyosabb bűncselekményt is, például a visszaélés robbanóanyaggal, robbantószerrel, illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerral büntetettét. Ebben az esetben ugyanis előfordulhat az az abszurd eset is a garázdaság szubszidiárius formája miatt, hogy nem lehet megállapítani e minősített esetet, mert minden esetben konsumálja egy súlyosabb bűncselekményt, amennyiben nem legálisan tart magánál lőfegyvert. A felfegyverkezve elkövetést a Btk. 137. § 4. b) pontja határozza meg: felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál. A törvény indokolása szerint a fegyverrel vagy felfegyverkezve végrehajtott cselekmények tovább fokozzák az elkövetők agresszivitását, erőteljesebben hathat a cselekmény észlelőire és azokra, akik e nélkül esetleg még meg tudnák fékezni az elkövetőket. A szigorítás hátterében a 2000-es évek végén megsokszorozódó erőszakos utcai tüntetések és zavaragások álltak.⁷³

A 271. § (4) bekezdése szerint mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van. A kitiltást a Btk. 60. §-a szabályozza: *„(1) a törvényben meghatározott esetekben azt, akit szabadságvesztésre ítélnék, egy vagy több helyiségből vagy az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani, ha e helyeken tartózkodása a közérdeket veszélyezteti.”*

E mellékbüntetés szerint az egyes bűnelkövetőknek meghatározott földrajzi területen való tartózkodása veszélyezteti a közérdeket, mert további bűnelkövetéseket valószínűsít. A

⁷² 2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerekről 2. § 16. pont

⁷³ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD Értekezés). Miskolc, 2009. 53. o.

bűnmegelőzés érdekei kívánják meg e területről való kitiltását, abban a reményben, hogy a kitiltás ideje alatt az elkövető személyisége pozitív változáson megy keresztül, vagy a bűnelkövetést elősegítő környezeti kapcsolatai lazulnak vagy megszűnnek.⁷⁴ „Nincs helye a kitiltás mellékbüntetés kiszabásának a garázdaság miatt elítélt büntetlen előéletű terhelttel szemben, aki mint állandó lakos a közösségben tartja el idős, rokkant szüleit is.”⁷⁵

7. Az egység – halmazat kérdései

Mivel a garázdaság szubszidiárius bűncselekmény, – melyet a jogalkotó a tényállásban így kodifikál: „amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg” – logikusan következik, hogy súlyosabban büntetendő bűncselekménnyel alaki halmazatban nem állhat. Azonban a garázda, erőszakos magatartás tanúsításával elkövethető egy vagy több más bűncselekmény, így rongálás és testi sértés is. Az ekképpen felmerülő halmazati problémákra a Legfelsőbb Bíróság két egymással ellentétes szemléletet képviselő állásfoglalást is kibocsájtott. A 423. számú kollégiumi állásfoglalás (BJD 2848. sz.) szerint, ha a garázdaság egyben más bűncselekmény törvényi tényállásának is megfelel, a minősítés a következőképpen alakul: ha a másik törvényi tényállás súlyosabb büntetést tesz lehetővé, az alkalmazandó, ha a másik törvényi tényállás a garázdaság törvényi tényállásával azonos súlyú vagy annál enyhébb büntetést helyez kilátásba, a garázdaság törvényi tényállása alkalmazandó.

Földvári József szerint az állásfoglalás elméleti szempontból vitatható alaptétele, „*hogy az egy cselekménnyel megvalósított testi sértés és a garázdaság, illetőleg a rongálás és a garázdaság között valóságos alaki halmazatot állapít meg (holott nem valósult meg több bűncselekmény), ennélfogva nem érvényesül a szubszidiaritás (a törvényhozó akarata ellenére) mindazokban az esetekben, amikor a testi sértés, illetőleg a rongálás büntetési tétele nem súlyosabb, mint a garázdaságé.*”⁷⁶ A BK. 93. számú állásfoglalás viszont leszögezi, hogy bűnhalmazat megállapításának van helye, ha az elkövető egy cselekménnyel a garázdaság, valamint a testi sértés vagy a rongálás törvényi tényállását is megvalósítja, feltéve, hogy a testi sértés vagy a rongálás büntetési tétele nem súlyosabb, mint a garázdaságé. Ezek szerint tehát a garázdaság alapesete halmazatban áll a könnyű testi sértés vétségével és a rongálás vétségével. A garázdaság három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített esetei

⁷⁴ Földvári József: Magyar büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 268. o.

⁷⁵ BH 1989. 179.

⁷⁶ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2007. 351. o.

pedig az előzőekben felsorolt vétségekkel, a súlyos testi sértés büntetével, az aljas indokból elkövetett könnyű testi sértés büntetével, a rongálás nem minősített büntetével. A garázdaság öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített esetei pedig az előzőekben felsorolt bűncselekményekkel, az aljas indokból vagy célból elkövetett súlyos testi sértéssel, a védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személlyel szemben elkövetett súlyos testi sértéssel, a különös kegyetlenséggel elkövetett súlyos testi sértéssel, a maradandó fogyatékossgot vagy súlyos egészségromlást okozó testi sértéssel valamint a nagyobb kárt okozó, illetőleg a kulturális javak körébe tartozó tárgy, régészeti lelőhely vagy műemlék tekintetében elkövetett rongálás büntetével.⁷⁷ „Ha a garázdaság vétsége dolog elleni erőszak folytán valósul meg, a rongálás szabálysértése nem állapítható meg.”⁷⁸ A két állásfoglalás élénk vitákat váltott ki a jogirodalom művelői között, azonban a joggyakorlat elkötelezett maradt a BK. 93. számú állásfoglaláshoz. A BK. 93. számú állásfoglalást végül az 5/2007. büntető jogegységi határozat helyezte hatályon kívül, azonban a 34/2007. BK. vélemény újra visszahozta a gyakorlatba, mivel lényegében változatlan formában fenntartotta a benne foglaltakat.⁷⁹ A 34/2007. kollégiumi vélemény érvelése szerint a személy elleni erőszakkal megvalósított garázdasághoz nem tartozik hozzá szükségszerűen a megtámadott személynek bármilyen súlyú testi sértés okozása. Ezen ok miatt van helye bűnhalmazat megállapításának, ha a garázda, erőszakos magatartás a sértettnek testi sérülést okoz. Ebből logikusan következik tehát, hogy a garázdaság elkövethető olyan erőszakos támadó fellépéssel, amely még a könnyű testi sértés vétségét sem valósítja meg. Azonban nem beszélhetünk a tetteges becsületsértés és a garázdaság halmazatáról, mivel a tetteges becsületsértés elkövetési magatartásait (arculütés, lökdösődés, fellökés) a garázda, erőszakos magatartás szükségszerűen magába foglalja. Az idézett kollégiumi vélemény értelmében, a garázdasággal alakai halmazatban álló rongálás vagy könnyű testi sértés vétségének megállapítása összhangban van a Btk. 12. §-a (1) bekezdésében foglalt bűnhalmazat szabályaival, miszerint egy cselekménnyel is megvalósítható több bűncselekmény. Tehát a garázdaság esetében az alakai halmazat csak látszólagos, a garázdaságnak mind az alap, mind a minősített eseteire vonatkozik a szubszidiaritás, azonban ezt a szabályt áttörik a Legfelsőbb Bírósági vélemények és az ítélkezési gyakorlat (a fentebb kifejtett esetekben). Azonban mikor az elkövető időben vagy térben elkülönülten hajt végre a garázda magatartásán kívül több más bűncselekményt –

⁷⁷ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog különös rész. Osiris kiadó, Budapest, 2007. 351.o.

⁷⁸ BH 1989. 52.

⁷⁹ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). 60. o. Miskolc, 2009. 351.o.

tehát anyagi halmazat esetén – a bírói gyakorlat és a jogirodalom egységen állásponton van: nem érvényesül a garázdaság szubszidiárius jellege anyagi halmazat esetén (BH 1988. 302., BH 1995. 5.). Tehát a garázdaság halmazatban állhat minden súlyosabban vagy enyhébben büntetendő cselekménnyel. Egység állapítandó meg azokban az esetekben, amikor a garázda, erőszakos magatartás több személy vagy dolog ellen irányul, mivel a garázdaság jogi tárgya nem a személyi vagy vagyoni jogokat védi, hanem a köznyugalmat, mely ezekben az esetekben csak egyszer sérül.

8. A garázdaság bűncselekményének elhatárolása a garázdaság szabálysértésétől, illetve más szabálysértésektől

Nemcsak a garázdaság bűncselekményének megállapítása okoz problémát a gyakorlatban, hanem annak elhatárolása más büntetendő cselekményektől is, legfőképpen a más szabálysértésektől. A szabálysértések azok a jogsértő magatartások, melyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, akadályozzák vagy zavarják a közigazgatás működését. Mint korábban láthattuk, a garázdaság szabálysértésként való kodifikálására már többször sor került a hazai szabályozásban, legutóbb a 2012. évi II. törvényben a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről. Azonban előbb említést érdemel a korábbi szabálysértési törvény, az 1999. évi LXIX. törvény, mely első körben nem önálló tényállásként szabályozta a garázdaságot, hanem a rendzavarás szabálysértése alá vonva:

„142. § (1) Aki közterületen vagy nyilvános helyen

a) verekszik, továbbá aki mást verekedésre felhív,

b) olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen,

c) rendzavarás esetén a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy intézkedésével szemben engedetlenséget tanúsít,

elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Aki nyilvános rendezvényen

a) lőfegyvert vagy robbanóanyagot, illetőleg az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tartva magánál jelenik meg,

b) a rendező szerv, illetőleg a rendőrség biztonságra vonatkozó felhívásának, rendelkezésének nem tesz eleget,

ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(3) Az (1)-(2) bekezdésben meghatározott szabálysértés elkövetőjével szemben kiutasításnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a bíróság, a (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a rendőrség hatáskörébe tartozik.”

A garázdaság az idézett § (1) bekezdésének b) pontjába foglalt fordulatával volt megvalósítható. Mint látható majdnem teljes mértékben megegyezik a garázdaság bűncselekményének tényállásával, két lényeges elemet kivéve, egyrészt az erőszak nem szerepel tényállási elemként. Így már jóval objektívebb és könnyebben elhatárolható különbségtételt tehetünk a szabálysértési és bűncselekményi alakzat között, mint az 1968. évi I. törvény szerint, melynél az elhatárolást a cselekmény kisebb jelentősége biztosította az eset összes körülményeire való tekintettel. Másrészt a jogalkotó taxatív meghatározta az elkövetés lehetséges helyeit, melyek a közterület és a nyilvános helyek. A 2004. évi CXXXIX. törvény azonban kettéválasztotta az idézett tényállást, így került sor a garázdaság önálló szabálysértési tényállásként való szabályozására. A törvény indokolása szerint az elkövetési helyek konkrét meghatározása leszűkítette a tényállás megvalósulásának a lehetőségét. Így a jogalkotó nemcsak kiemelte a garázdaság tényállását a rendzavarás köréből, de törölte a „közterületen vagy nyilvános helyen” tényállási elemeket is, mivel a szabálysértés egyéb más helyeken (színházban, könyvtárban) is megvalósulhatott.⁸⁰ Az immár önálló garázdaság szabálysértése megegyezik a rendzavarás körén belül értékelt tényállással:

„142/A. § (1) Aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.”

⁸⁰ Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 70. o

A 2012. évi II. törvény követte a korábbi szabálysértési törvényt, és két külön tényállásban szabályozza a rendzavarást és a garázdaságot. A rendzavarás az idézett új szabályozás szerint:

„169. § (1) Aki

a) verekszik, továbbá aki mást verekedésre felhív,

b) rendzavarás vagy garázdaság esetén a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy intézkedésével szemben engedetlenséget tanúsít,

c) a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvényen vagy a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó sportrendezvényen az arcát olyan módon eltakarva jelenik meg vagy tartózkodik, amely alkalmas arra, hogy megghiúsítsa a személyének a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy által történő azonosítását,

szabálysértést követ el.

(2) Aki nyilvános rendezvényen

a) lőfegyvert vagy robbanóanyagot, illetve az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tartva magánál jelenik meg,

b) a rendező szerv, illetve a rendőrség biztonságra vonatkozó felhívásának, rendelkezésének nem tesz eleget,

szabálysértést követ el.

(3) E § alkalmazásában nyilvános rendezvény: a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan rendezvény, amely mindenki számára azonos feltételek mellett nyitva áll.”

A jelenlegi szabályozás kibővítette a rendzavarás elkövetési magatartásait az (1) bekezdés c) pontjával, melyet a football-huliganizmus és a megszáporodott zavargásokba átcsapó tüntetések elleni eredményesebb fellépés motivált. A garázdaság szabálysértését a jogalkotó a korábbi törvénnyel megegyező módon kodifikálta:

„170. § Aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, szabálysértést követ el.”

9. Egy különös megyei gyakorlat

Kiss László megyei bírósági tanácselnök előterjesztést tett a Baranya Megyei Bíróság Büntető Kollégiumának 2003. október 31. napján tartandó ülésére, melynek hatásaképpen több évig szinte megszűnt a garázdaság tényállásának megállapítása Baranya megye bíróságain.

Az előterjesztés szerint az ítélezésben a legtöbb gondot a garázdaság vétségének elhatárolása okozza a rendzavarás szabálysértésétől. Azért nem a garázdaság szabálysértése, mert a bűncselekmény és a szabálysértés közötti elhatárolást az erőszak biztosítja, mely objektív, a gyakorlat által jól kimunkált tényállási elem. Az Sztv. szabályozása szerint az követi el a rendzavarást, aki verekszik, továbbá aki mást verekedésre felhív. A jogirodalomban kialakult definíció szerint a verekedés két vagy több személy kölcsönös bántalmazása, ütlegetése, melyben nem különíthetők el világosan az aktív és passzív szerepek, ugyanakkor megvalósítja a szabálysértést az egyoldalú verés, bántalmazás is, akár úgyis, hogy az egyik személy csak egyszer üti meg a másikat. A verekedés nem csak kézzel történhet, hanem bármilyen módon való ütéssel (fejelés, rúgás). Rendszerint azonban két személy valósítja meg a verekedést, így mindketten elkövetői a rendzavarás szabálysértésének.⁸¹

Magától értetődő, hogy a rendzavarás elkövetési magatartása személy elleni erőszak, mely tényállási eleme a garázdaság vétségének is. A két cselekményt az határolja el egymástól, hogy a rendzavarás törvényi tényállásából hiányzik a kihívó közösségellenesség, és az arra való alkalmasság, hogy a cselekmény másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, itt akár az 1968. évi I. törvény szellemét is felfedezhetjük, mivel az ott található elhatároló feltételek megítélése is erősen függött a bíróság szubjektivitásától. A kérdés tehát, hogy egy vagy több személy közterületen vagy nyilvános helyen (mivel több olyan eseti döntés is született, mely értelmében nem minden nyilvános helyen tanúsított erőszakos magatartás valósítja meg a garázdaság vétségét: BH. 1989. 183., BH. 1985. 90.) történő bántalmazása mikor minősül szabálysértésnek, és mikor bűncselekménynek. Ugyanis tarthatatlan az a helyzet, hogy ugyanazon vagy hasonló magatartások miatt egy esetben

⁸¹ Kiss László: A garázdaság elhatárolása a rendzavarás szabálysértésétől. Előterjesztés a Baranya Megyei Bíróság Büntető Kollégiumának 2003. október 31. napján tartandó ülésére 17.-19. o.

szabálysértést, más esetben bűncselekmény miatt kerül sor az elkövető felelősségre vonására.⁸²

Az előterjesztés az egyik legkézenfekvőbb megoldásnak azt tartja, hogy a bírók minden esetben kritikusan vizsgálják a garázdaság bűncselekményének törvényi tényállási elemeinek a meglétét, és marasztalás esetén pontosan határozzák meg ezen okok meglétét. Az elkövető tudattartamának vizsgálata elengedhetetlenül fontos a cselekmény helyes minősítéshez, mivel ha az elkövető szándéka még eshetőlegesen sem terjedt ki a megbotránkozás vagy riadalom keltésére, illetve annak reális lehetősége sem állt fenn, akkor nem lehet helye bűncselekmény megállapításának.⁸³

10. Az új Büntető Törvénykönyv szerinti szabályozás

Az új büntetőtörvény a 2012. évi C. törvény, mely 2013. július 1-jén lép hatályba. Az új törvénykönyv is fontosnak tartotta, hogy az antiszociális, erőszakos magatartások, melyek a közösség és a jelenlévők körében megbotránkozást vagy pánikot keltenek, bűncselekményként kerüljenek szabályozásra. A kódex a korábbi 1978-as szabályozással megegyező módon kodifikálta a garázdaságot, tehát nem született új garázdaság fogalom, ahogy azt korábban megszokhattuk az új büntető törvénykönyvektől. Az új szabályozás szerinti tényállás:

„339. § (1) Aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

a) csoportosan,

b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva,

c) fegyveresen,

d) felfegyverkezve vagy

⁸² Kiss László: A garázdaság elhatárolása a rendzavarás szabálysértésétől. Előterjesztés a Baranya Megyei Bíróság Büntető Kollégiumának 2003. október 31. napján tartandó ülésére 19-21. o.

⁸³ Kiss László: A garázdaság elhatárolása a rendzavarás szabálysértésétől. Előterjesztés a Baranya Megyei Bíróság Büntető Kollégiumának 2003. október 31. napján tartandó ülésére 21-22. o.

e) nyilvános rendezvényen

követik el.”

Mint látható, az alaptényállás esetében nem történt változás, a minősített esetek körében azonban az új Büntető Törvénykönyv indokolása szerint fontos cél volt a garázdaság minősített eseteinek egyszerűsítése és ésszerű rendezése, ezért a minősített esetek egységesen három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők, valamint kikerült ezen esetek köréből a (korábbi számozás szerint) 271. § (3) bek. a) pontjában szabályozott csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva esetkör. Az öt évig terjedő szabadságvesztés elhagyása hatással lesz a garázdaság bűnhalmazati eseteire, mivel csökken a büntetés felső határa, több bűncselekmény (például: nagyobb kárt okozó rongálás, különös kegyetlenségből elkövetett súlyos testi sértés, stb.), ezután már nem állapítható meg halmazatban a garázdasággal. Hogy ez a két változtatás mennyiben felel meg az indokolásban kitűzött céloknak, arra csak az új ítélkezési gyakorlat adhat majd választ.

IV. DE LEGE FERENDA

A garázdaság fogalma, mint láthattuk, rövid története során folyamatos változtatásokon esik át. Ez is azt jelzi, hogy nem sikerült egy, a jogirodalomnak, a gyakorlatnak és a jogállamiság követelményeinek is megfelelő szabályozást létrehozni. Bár a jelenleg hatályos Btk. fogalma a megalkotása óta nem változott, mégsem hihetjük azt, hogy hibátlan és nem szorul semmilyen változtatásra, amit a garázdaság kérdéskörében született nagyszámú Legfelsőbb Bírósági vélemények, határozatok és iránymutatások is alátámasztanak.

Nagy László Tibor több lehetséges változtatást is megfogalmaz. Elképzelései közé tartozik többek között az elkövetési motívum tényállási elemmé tétele, vagy a csoportos elkövetés alapeseti tényállási elemként való értékelése. Ezen felvetésekkel azért nem tudok egyet érteni, mert egyrészt a csoportos alapeseti elkövetés túl szűkre zárná a tényállás megvalósítását és több olyan súlyos eset is kikerülne e szabályozás alól, melyeket szükségszerű lenne bűncselekményként értékelni. Másrészt a motívum tényállási elemmé tételével a bíróságnak minden esetben vizsgálnia kellene az elkövető célját, tudattartamát, ami jelentősen megnehezítené a bizonyítást. Kijelenthető, hogy az ítélkezési gyakorlat végérvényesen szakított a motívum-elmélettel (BH 1983. 434.). Valamint a terheltek bármikor hivatkozhatnának valamilyen személyes indítókra, így kerülve el a súlyosabb büntetést. Sokkal ígéretesebb lehetőségnek tartom viszont azt a felvetését, hogy a garázdaság materiális bűncselekményként kerüljön szabályozásra, mivel ezzel a változtatással szűkíteni lehetne az amúgy meghatározhatatlan garázda cselekmények körét, és csökkenne a tényállásban – a büntető rendelkezésekre általában nem jellemző – túlsúlyban lévő szubjektív elemek köre. A garázdaság elkövetési magatartásának leszűkítése kizárólag a személy elleni erőszakos cselekményekre is járható útnak tűnik, mivel a dolog elleni elkövetés aránya csekély számban fordul elő a gyakorlatban és ezek védelmére a rongálást elégséges szabályozásnak tartom. Végezetül felveti a garázdaság Btk.-ból való törlésének gondolatát. Ezen állásponttal szintén nem értek egyet, bár tény, hogy egy nehezen megfogható gumiszabályozással állunk szemben, de a magam részéről fontosnak tartok egy olyan tényállást, mely fellép a nyíltan közösségellenes és egyben erőszakos magatartások ellen.⁸⁴

⁸⁴ Nagy László Tibor: A garázdaság szabályozásának ellentmondásai. Ügyészségi értesítő 2/1990. 30-31. o.

Véleményem szerint egy új törvényi tényállás, a Legfelsőbb Bíróság egységes, a gyakorlatban bevált iránymutatásaival megerősítve, képes lenne megnyugtató módon szabályozni a védendő jogi tárgyat. Ezen új tényállás szabályozását mindenképpen a Btk. berkein belül tartom szükségesnek a társadalomra való veszélyességére tekintettel. Az új fogalom követelménye, hogy a tényállási elemek objektívebbek legyenek és megfelelő szintre szűkítsék a garázdaság elkövetési magatartásait.

Álláspontom szerint az alábbi tényállás (vagy egy ehhez hasonló) nyújtana megfelelő szabályozást:

271. § (1) Aki olyan személy elleni erőszakos magatartást tanúsít, mely másokban megbotránkozást vagy riadalmat kelt, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

a) csoportosan

b) nyilvános rendezvényen,

c) felfegyverkezve követik el.

(3) Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.

Mint látható, a tényállás nem tartalmazza a kihívóan közösségellenes jelzőt, véleményem szerint a riadalom vagy megbotránkozás valós bekövetkezése minden esetben kimeríti a kihívóan közösségellenesség fogalmát, így nem szükséges tényállási elemként való értékelése. Nem tartalmazza a minősített esetek közül a köznyugalmat súlyosan megzavarva, a fegyveresen, valamint a csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva eseteket, melyek feleslegességét korábban már kifejtettem. Az új garázdaság bűncselekményét és a rendzavarás szabálysértését megfelelő szabályozásnak tartom, így feleslegessé válik a garázdaság önálló szabálysértésként való értékelése. Ez esetben felmerül a kérdés, hogy mi történik azokkal a jogsértő cselekményekkel, melyek nem vonhatók egyik tényállás alá sem? Véleményem szerint e magatartások ellen elégséges védelmet nyújtnak más szabályozások (például: a könnyű testi sértés, rongálás, tulajdon elleni szabálysértés, becsületsértés, stb.).

V. ÖSSZEFOGLALÓ

A garázda magatartások erőszakos, a közösségi együttélés szabályait durván sértő, felháborodást okozó cselekmények, melyek nem csak egyes személyekre, hanem a közösségre is veszélyesek. Ezen magatartások ellen már a történelem kezdetén felléptek a köznyugalom biztosítása érdekében. A legkorábbi ilyen forrást az ókori Rómából származó Digestában találhatjuk.

A hazai jogalkotás is szabályozott több a közrendet és a köznyugalmat sértő magatartásokat, ám a garázdaságot, mint önálló sui generis bűncselekményt először 1955-ben vonta szabályozás alá a törvényalkotó, melyre hatással volt a garázdaságot megteremtő szovjet tényállás. Az 1955-ös tényállás rendkívül szubjektív, határozatlan elemei miatt kialakult inkoherens bírói gyakorlatra való tekintettel alkotta meg a Legfelsőbb Bíróság több, kizárólag a garázdasággal foglalkozó állásfoglalását. E körben a leghíresebb állásfoglalás a 146. számú, amely hatásaként született meg a magyar jogelméletben a motívum-elmélet. Az elmélet értelmében, ha az elkövető megvalósított egy garázda jellegű cselekményt, de e cselekmény célja nem a társadalmi együttélés szabályainak semmibe vétele volt, hanem más személyes természetű indok vezérelte, akkor hiába valósította meg maradéktalanul a garázdaság törvényi tényállását, egy másik bűncselekmény miatt fog sor kerülni a felelősségre vonásra.

Az 1961. évi új Büntető törvénykönyvben egy jelentősen átformált, új garázdaság tényállást találhatunk, amely arra utal, hogy a korábbi szabályozás szerinti fogalom nem tudta beváltani a jogalkotók által hozzá fűzött reményeket. A garázdaság most már szubszidiárius bűncselekmény lett, valamint az új tényállás már konkrétabban fogalmazza meg az elkövetési magatartást: közösségellenes magatartásként határozza meg, ami megbotránkozást, riadalmat okoz, vagy ezek keltésére alkalmas, de még így is távol áll a büntető rendelkezéseknél megszokott precíz definícióktól. Az új szabályozás teljes mértékben meghaladta a motívum-elméletet, valamint a Legfelsőbb Bíróság sem tartotta tovább fenn a korábbi állásfoglalásait.

A garázdaságot jelenleg az 1978. évi IV. törvény szabályozza, amely megint egy lényegesen eltérő törvényi tényállást léptetett életbe a magyar büntetőjogban. Ez a merőben új megfogalmazás is azt támasztja alá, hogy e rövid időtartam alatt életbelépett három büntető jogszabály egyike sem volt képes megnyugtató módon szabályozni a garázdaság problémáját.

A jogalkotó határozott tényállási elemként beépítette az új szabályozásba az erőszakot, így szűkült az elkövetési magatartások tág köre, azonban még így is több szubjektív elem maradt a tényállásban (kihívó közösségellenesség, riadalom, botrány okozására való alkalmasság), melyek hátráltatják az egységes ítélkezési gyakorlat kialakulását. Mivel a garázdaság szubszidiárius bűncselekmény, logikusan következik, hogy súlyosabban büntetendő bűncselekménnyel alaki halmazatban nem állhat. Azonban a garázda, erőszakos magatartás tanúsításával elkövethető egy vagy több más bűncselekmény, így rongálás és testi sértés is, az ekképpen felmerülő halmazati problémákra a Legfelsőbb Bíróság két egymással ellentétes szemléletet képviselő állásfoglalást is kibocsájtott. A két állásfoglalás élénk vitákat váltott ki a jogirodalom művelői között, azonban a joggyakorlat elkötelezett maradt a BK. 93. számú állásfoglaláshoz. A BK. 93. számú állásfoglalást végül az 5/2007. büntető jogegységi határozat helyezte hatályon kívül, azonban a 34/2007. BK vélemény újra visszahozta a BK. 93. számú állásfoglalás szellemét a gyakorlatba, mivel lényegében változatlan formában fenntartotta a benne foglaltakat.

Az új törvénykönyv is fontosnak tartotta, hogy az antiszociális, erőszakos magatartások, melyek a közösség és a jelenlévők körében megbotráncozást vagy pánikot keltenek, bűncselekményként kerüljenek szabályozásra. A kódex a korábbi 1978-as szabályozással megegyező módon kodifikálta a garázdaságot, tehát nem született új garázdaság fogalom, ahogy azt korábban megszokhattuk az új büntető törvénykönyvektől.

Bár a jelenleg hatályos Btk. fogalma a megalkotása óta nem változott, mégsem hihetjük azt, hogy hibátlan és nem szorul semmilyen változtatásra. Az új tényállás legfőbb követelménye, hogy még több objektív, határozott tényállási elemet értékeljen, valamint véleményem szerint szükségszerű lenne materiális bűncselekményként szabályozni a garázdaság tényállását. Emellett álláspontom szerint az eredményt mindig a jelenlévők, azaz a szűkebb mikroközösség értékítélete szerint lenne szükséges megítélnie az eljáró bírának és nem a cselekmény objektív alkalmasságát kellene vizsgálnia.

Véleményem szerint egy új törvényi tényállás, a Legfelsőbb Bíróság egységes, a gyakorlatban bevált iránymutatásaival megerősítve, képes lenne megnyugtató módon szabályozni a védendő jogi tárgyat. Ezen új tényállás szabályozását mindenképpen a Btk. berkein belül tartom szükségesnek a társadalomra való veszélyességére tekintettel. Bár elképzelhető, hogy szabálysértésként szabályozva súlyosabb büntetésekkel néznének szembe

az elkövetők, mert míg szabálysértéseknél döntően pénzbüntetést szabnak ki, garázdaság bűncselekménye esetén lehetséges a próbára bocsátás és a megrovás alkalmazása is.

A garázdaság - mint fentebb olvashattuk – rövid hazai története során számos formában létezett, és máig nem sikerült egy olyan tényállást alkotni mely elnyerte volna a jogásztársadalom elismerését. A sok ellentmondásos elmélet, a parttalan, szubjektív meghatározások, az inkoherens bírói gyakorlat teszi mégis a garázdaságot egy izgalmas tényállássá, melynek jövője és hatékonysága mégis sokszor kétséges.

IRODALOMJEGYZÉK

- Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2008. 325. o.
- Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös rész. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005. 368. o.
- Diósy György: A római jog világa. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1973. 225. o.
- Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Osiris kiadó, Budapest, 2007.
- Földvári József: Magyar büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
- Magyar értelmező kéziszótár. 455.o. Akadémia kiadó Budapest 1987

--XX--

- Békés Imre: A garázdaság. Magyar Jog. 1955. 11. sz.
- Bodrogi Károly: A garázdaság de lege ferenda. Belügyi Szemle, 1976.
- Erdész László: Hozzászólás „A halmazat kérdése a garázdaság bünteténél” című cikkhez. Magyar Jog, 1958. 5. sz.
- Fadgyas András: A garázdaság büntette a gyakorlatban. Kriminalisztikai tanulmányok 8. kötet 1970.
- Füstös Gedeon: A garázda cselekmények. Magyar Jog, 1960. 8. sz.
- Füvessy Sándor: Néhány fontosabb kérdés a garázdaság körében a Btk. alapján folytatott ítélkezési gyakorlatból. Magyar Jog, 1963. 12. sz.
- Gombos Endre: A halmazat kérdése a garázdaság bünteténél. Magyar Jog, 1958. 2. sz. 41. o.
- Kereszty Gábor: Néhány megjegyzés a garázdaság büntetétéhez. Magyar Jog, 1957. 5. sz. 87.o.
- Kiss László: A garázdaság elhatárolása a rendzavarás szabálysértésétől. Előterjesztés a Baranya Megyei Bíróság Büntető Kollégiumának 2003. október 31. napján tartandó ülésére 17.-19. o.
- Kovács Pál: A garázdaság büntetétének alapvető kérdései. Magyar Jog, 11. sz. 324. o.
- Müller Erzsébet: A garázdaság szabálysértési alakzatának elhatárolása más szabálysértésektől. Belügyi Szemle 1966. 72. o.
- Nagy László Tibor: A garázda jellegű bűnözés büntetőjogi és kriminológiai aspektusai (PhD-értekezés). Miskolc, 2009. 46. o.

Nagy László Tibor: A garázdaság szabályozásának ellentmondásai. Ügyészségi értesítő 2/1990. 30-31. o.

Nagy László Tibor: Garázda bűnelkövetők felelősségre vonása. Kriminológiai és Kriminalisztikai Évkönyv IKVA, Budapest, 1992. 71. o.

--XX--

<http://kdnf.hu/roviden/alkotmanybirosag-ele-kerult-a-%E2%80%9Elex-tojas%E2%80%9D>

--XX--

BH 1985. 174.

BH 1988. 303.

BH 1989. 179.

BH 1989. 52.

BH 1992. 9.

BH 2004. 93.

BH 2005. 313.

BH 2008. 291.